

Père PESSEMESSE

1914

obra dramatica en dos actes e un epilòg



Avoust 2017

(Pèço inedicho, emé la gènto autoursacioun de l'autour)

PERSONATGES:

LO PAPET,
LOLOTA, la filha dau Papet
FROSINA, la conhada de Lolota,
CLOTILDA, la filha de Lolota
ESCOLASTICA, una vesina
NORINA, una vesina
ROSON, una vesina
LO CONSE,
LO GARDI,
CLEMENÇA
MIREIO

ACTE I

*La scena representa un salon borgés d'avant guèrra,
aquela de 1914 dins lo canton drech una fenestra.*

SCENA I

LOLOTA, FROSINA

rientron sus scena amé un fautuèlh que carrejon amé pena enjusqu'a la fenestra

LOLOTA

O, fant de luna pesava coma un ase moart!

FROSINA

Vaqui una bona causa de facha, ben assetat dins aqueu fautuèlh, ton paire podrà vèire passar l'enterrament e sarà content coma quauqu'un que li aurà participat

LOLOTA (*metènt un coeissin*)

Se coneissiàn ben, que fasiàn partida de la mema generacion..

FROSINA

Aquela de mil uech cent trenta.

LOLOTA

Nascut a quauquei jorns l'un de l'autre.

FROSINA

Tot bèu just a-n-una setmana, que ton paire ei nascut à la fin dau au mes d'avost

LOLOTA

E eu au començament dau mes de setembre.

FROSINA

Aquò fai qu'eu èra son ainat, tot just de quauquei jorn.

LOLOTA

Bota, amé aquela mort que degun se li esperava, vuei, ne'n resta plus gaire dins nostre vilatge de vièlhs, qu'an agut passat lei quatre-vint cinc ans!

FROSINA

Lei pòs comptar sus lei dets de la man!

LOLOTA

E l'an que ven que sarà l'an mil nou cents quinge, te jugui que n'i aurà encara mens, dòumaci aquelei que reston soun totis ben amalugats e, per ieu, vendràn pas centenàris!

LOLOTA

Nòstre grand ome sarià moart au mes de fevrier, que mon paire sarià anat a l'enterrament, èra aitant galhard coma eu.

FROSINA

Vo, mai dins lei premiers jorns dau mes de març, qu'ei totjorn amar, a agantat aquela peremonià e desempuei, malauteja...

LOLOTA

Pasmens fasià pas trop d'imprudènci, sarià pas d'eu d'anar tèsta nuda dins una gleisa glaçada per vèire una campana e qu'aurià puei agantat lo mau de la moart!

FROSINA

O non, coma ton òme, quand èra pas malaut, bèu papà anava puslèu dins lo café ben caufat amé un poala, onte jugava ai cartas e beviá d'absinti..

LOLOTA

En tot cas, a regardar passar lo cortègi funebre, aici ben au caud, riscarà ren que coma se ditz dau cementèri quilhat sus leis auturas d'un vilatge dau Leberon, monte bofa un mistralàs dau diable, e ailà, dins aqueu pais perdut quand fai freg e van a-n-un enterrament lei gents dison, marfisa te, au cementèri de Bonius, lo moart aganta lo viu. (*sorton*)

SCENA II

CLOTILDA (*vestida d'arlatenca*)

S'aviàu agut quauqu'un per m'ajudar, per me vestir, de segur qu'aurià pas durat tant longtemps, mai a faugut que me vestiguèsse tota soleta, aguèsse demandat à ma maire, aurià pas vougut e encara mens à la tanta. Li a que mon paire eu qu'ei bravàs, que m'aurià donat la man, s'aguèsse pogut, mai d'aquelei charchèlis, aquo ei pas d'affaire d'òme, eli li comprenon ren.

(*s'aluca dins lo mirau*) La coifa es un pauc de travès, belèu que li manca una esplinga o doas... me fau mai anar dins la cambra. Mai pasmens, siàu un pauc inquieta, de que dirà la mamà que me siguèsse abilhada ansin per anar a l'enterrament? Que de sa vida a jamai agut vist de filhas metre son costuma d'arlatenca per acompanhar quauqu'un au *campo santo*? belèu ... Mai vuèi aqueu qu'enterram, ei pas lo premier vengut e per li rendre omenatge me sembla qu'aqueu viestit que me

vai tant ben, li aurià pèru agradat a-n-eu qu'a inventat lei fèstas virginencas e que li ai participat l'an passat.... ieu, s'èri lo curat de la parròquia, sabetz ço que fariáu? Forçariáu totei lei fremas a s'abilhar d'arlatencas e de venir ansin vestida a la glèisa e d'anar puei au cementèri... en tot cas, se la mamà s'avisa de me contrariar, crei te d'una que me laisserai pas faire...
(*sorte encanhada*)

SCENA III

LO PAPET, FROSINA, LOLOTA
*lei doas fremas sostenon lo papet per l'assetar
puèi dins lo fautuèlh qu'an aduch a la primiera scena*

FROSINA

Vaquí, bèu papà, aqui saràs ai promierei lotjas e podràs veire passar lo cortègi senza ne'n perdre una...

LOLOTA

Té, papà, amé aqueu coissin, saras coma lo gau dins lo galinier.

LO PAPET

Lolota, ma filha, diga me un pauc, ton òme, mon gendre, a pas oblidat la data de vuèi, que i a l'enterrament.

LOLOTA

Non, papà, te fagues pas de marrit sang, la data de l'enterrament l'a pas oblidada...

FROSINA

E nimai a pas oblidat d'anar au café... au Café dau Solèu, en cas que l'aguessiatz oblidat...

LO PAPET

E que s'eis abilhat de son costuma dau dimenge, au mens? Perqué, ton òme, Lolota, t'aprendrai ren se te disi qu'eis un pauc bralhassa e dins lo mestier que fai, aquò vai pas.

LOLOTA

Papa, te ne'n fagues pas, ai velhat que metèsse son bèu costuma, que marcarà pas mau.

FROSINA

Per pas marcar mau, bralhassa o pas bralhassa, lo pus simple sariá qu'anèsse pas au café pèr s'estubassar e jugar ai cartas. A, de mon òme, lo paure Leon, eu jamai anava au tubet e s'un cop li avià un enterrament, pòs me creire qu'oblidava pas l'ora e arribava un dei premiers à l'ostau dau paure defunt per presentar sei condolénças...

LOLOTA

Ton òme, ton paure òme Leon, enfin, Frosina, ara fai trenta ans que mon fraire ei moart, siáu ben d'acòrd amé tu, èra un òme qu'avià bòrd de qualitats, mai creses pas que après tant de temps, se restaves un pauc de parlar d'eu, sariá un solatjament per nautre e per tu pèru. Anèm, se pòu pas ansin totjorn viure dins lo passat, a repepiar de l'ònga "*mon paure òme anava jamai au café, mon paure òme èra lo premier levat a l'ostau, Leon maugrat son nom èra doç coma un anhèu, èra bon e generós coma se ne'n rescòntre gaire, n'i avià pas dos coma eu, de tant travalhair e de tant*

atencionat”... Frosina, ma conhada, avisa te que lo temps passa, que d'autrei gents naisson e mòron e que la color negra dau dòu s'escafa e s'estarnisse coma totei leis autrei colors de l'existència..

LO PAPET

Lolota, ai set, me pòs adurre un vèire d'aiga...

LOLOTA

Ah, t'aviàu ben dich que sarià estat mièlhs que restèsses au liech e non pas de voguer faire la frema fenestriera!

LO PAPET

Un eveniment coma aqueu, ieu, li vòli èstre, se m'aviatz pas portat aqui a-n-aquesta fenèstra, aquel eveniment se sarià passat sensa ieu e tròvi aquò insuportable

FROSINA

Es ieu que vos vau anar querre un vèire d'aiga, que Lolota ei tan longanha que metriá miejora per l'anar querre e ieu, vos adurrai pereu una cubèrta que me semblatz pas pron tapat

LOLOTA

Frosina, l'ostau ei caufat e du moment que li siás, podriàs pereu li adurre un termometra que prendriam sa temperatura amé un clistèri que li fariam un bon lavament.

(Frosina jonhe leis espatlas e soarte)

SCENA IV

LO PAPET, LOLOTA, CLOTILDA, puèi FROSINA

CLOTILDA *(rientra en se regardènt dins lo mirau)*

Aqueste còp, la coiefa ei ben ajustada, tot aquò ei perfèt, li a ren a li redire.

LOLOTA *(sospresa)*

De qu'ei mai aqueu caramentan? Clotilda, me pòs dire perquè te siás vestida d'arlatenca, qu'ei pas dimenge vuèi?

CLOTILDA

Ei per anar a la messa dei funeralhas, pardi!

LOLOTA

Mai, Clotilda, se vestir de jorn de fèsta per anar a n una messa dei moarts, aquò se fai pas, aquelei colors son un afront per la glèisa, vai lèu te desabilhar e mete te una d'aquelei raubas negras que te ne'n serves per anar a l'escòla.

CLOTILDA

Una rauba negra! E perquè pas lo faudiu, per en dessùs?

FROSINA *(qu'ei rientrada amé lo veire d'aiga e la cubèrta)*

Lolota, cresiáu que la color negra t'agradava pas e ara, vos l'impausar a ta filha. *(dona lo veire d'aiga au papet)*

Té, bèu-papa, bevetz *(e li renja la cubèrta dessùs)* coma aquò, auretz pas freg

LOLOTA

Clotilda, as pas entendut ço que t'ai dich, se vos assistir a la ceremoniá, vai lèu quitar aqueu costuma e cerca te una tenguda un pauc mai apropiada

CLOTILDA

Non, m'a faugut mai d'una ora per me lo pausar e comptetz pas que la quite... (*fonha*)

Coma que n'en siegue, jamai me crompatz de raubilha, que m'agradariá una rauba darnier gost, d'aquelei que fau anar a-n Avinhon per lei trobar. Aquela tenguda d'arlatenca, la gardarai tota la jornada.

LOLOTA

Tota la jornada! Mon Dieu, qu'aquela pichòta eis estada mau abarida! Ah, se ton paire aviá pas dejà partit, eu amé una bona espòussada saubriá te remetre dins lo bon camin e coma que ne'n siegue, ieu, ta maire t'interdisi d'anar a messa ansin atrencada.

CLOTILDA

Se m'enebisses d'anar a messa, e ben anarai au cementèri?

FROSINA

Veses, Lolota, ço qu'ei, quand lo papà vai au bistrot e qu'ei pas aqui e qu'ei necessari per l'educacion de seis enfants... Ah de mon paure marit, qu'eu jamai metiá pè dins un tal establiment...

LOLOTA

Lo sabi, Frosina, eu, èra l'aucèu de Babèu, l'aucèu rar que n'i a ren qu'un e que li dien lo Fèni...

FROSINA

Se Clotilda vai à la glèisa vestida coma aquò, ieu, li vèsi gis d'empacha, mai m'opausi que vague au cementèri. D'alhors ieu, vos preveni, comptes pas que li vague, au cementeri, Dieu garde! li anarai pas, tan lèu messa dicha, rientrarai a l'ostau e tu, Clotilda, vendràs amé ieu.

CLOTILDA

Veses, mamà, tantina, ela, me compren. Anarai a messa vestida d'arlatenca! E degun li trobarà a redire. Mai, Tantina, compreni pas perqué vòs pas que puei vaguem au cementèri....

FROSINA

Es encausa d'aqueu tombèu e d'aquela concession perpetuala escandalosa que eu l'a voguda e que l'a obtenguda

CLOTILDA

Quente tombèu? Quenta concession?

FROSINA

A queu qu'ei a soncament quinze metras dau mausolèu ounte repausarà lo poeta....

CLOTILDA

e cu ei qu'es enterrat dins aquela tomba?

FROSINA

Una creatura que sa plaça deurriá pas èstre dins nòstre cementeri!

LOLOTA

Frosina, siegues clara dins reis explicacions. De qu'ei aquel affaire? Una tomba a quinge metras dau mausolèu? Cu ei aquela femna qu'ei enterrada dedins? E perqué siás tant encanhada contra ela?

FROSINA

Non, aquela fremassa ei pas a sa plaça aici, dins nòstre santa-repausòla e l'aurián degut l'enterrar ailà onte es moarta, a Paris e onte a agut menat una vidassa que fai crenta...e en mai d'aquo, eu, lo Malhanen li a fach un epitafi qu'ei gravat dessus

CLOTILDA

Vo, cu es aquela frema que l'an pas enterrada a Paris?

FROSINA

Aquela frema èra... Mai lo dirai pas que tu, Clotilda, siás pa'ncara majora e tròp innocenta per entendre de causas ansin.

LOLOTA

Mai, ieu, pòdi leis entendre...

FROSINA

Non, Lolota, d'orror coma aquela vau melhor que degun leis entende.

LO PAPET

E ben, ieu, vos lo vau dire, aqueu tombèu es aqueu de la comtessa de Moole, una dei fremas lei pus polidas de Paris dau sègle passat, una qu'èra tan bèla que sai pas quant d'òmes s'èran arroïnats per ela, qu'aviá pres lo nom d'Estèla, en l'onor dau poeta e que li aviá legat tota sa fortuna, a condicion d'èstre enterrada au cementeri de Malhana...

CLOTILDA

Vaqui ço qu'ei, d'èstre un grand escrivan coneigut dins lo mond entier, lei gents riches te meton dins son testament e recebes puei tota una liassa de bilhets de banca per lei polidei poesias qu'as escrichas

FROSINA (*encorroçada*)

E ieu, Clotilda, ei pas ai sous e a l'eritatge que pensi, pensi a son esposa, aquela borguinhona, aquela infortunada que venguèt de tant luenh per se maridar amé eu. Una femna amirabla e tot aquò, pecaire, se lo meritava pas e n'a agut patit tota sa vida

LOLOTA

Vo, ei verai, aquò l'ai agut ausit dire e per de monde en cu te pòs físar, qu'èra un marit pas trop fidèu... mai belèu que lei gents eisagèron e que fasiá de mau en degun..

FROSINA

Sas, rapela te d'una, Lolota, que s'ei pas trop geinat per li faire d'infidelitats. E aquò tre lo començament l'an 1887 quand se maridèt amé ela, tota joineta, e aviá bèla li aguer una diferéncia de vint-e-vuech ans entre lei nòvis, aquò l'a pas agut empachat de córrer la patanteina!

LO PAPET

Ah, ieu, m'aviá invitat à son maridatge e vos pòdi dire que la nòvi èra à l'epòca una polida *chato*, ben avenèta, me fasiá langueta mai, aquò ei verai, èra pas provençala, que veniá de Dijon....

CLOTILDA

Mai papet, cu èra doncas aquela comtessa per faire d'eu son legatari e perché li a agut fach bastir un tombèu tan bèu au cementèri de Malhana?

LO PAPET

Era estada sa mestressa, a Paris. La comtessa, vò, qu'èra pas mai comtessa que ieu siáu avesque. A, sas, èra una cocòta d'auta volada, qu'èra finochoa, e pòdi te dire.... n' a agut rabalhat de sous dins sa cachamalha. Tanben, frequentava de bèu monde e entre seis amants li a agut Gambetta! D'alhors sai pas perché dins lo testament que faguèt per Frederi, en mai deis escuts, li aguèt legat lei letras enflamadas que Gambetta li aviá escrichas! Sai pas ço qu'a ben pogut ne'n faire... Mistèri. Belèu qu'aquela correspondéncia se pòu vendre ais encants? A qu'èra chançós, lo poeta, ei pas a ieu qu'aquò me sariá arribat.. pecaire, d'aquelei genias, d'aqueleis òmes celebres, a-n-eli la glòria, lei sòs e lei polidei fremas e nautres, que vivèm dins son ombra n'avèm pas soncament lei ratalhons

CLOTILDA

Mai tornem a-n-aqueu qu'enterrem vuei, per ieu, en aguent agut una frema tant joina, auriá degut aguer una nisada d'enfants, aquò nos l'an totjorn agut dich au catechierma, un òme dèu se marida amé una frema per fondar un fogau e perpetuar l'espèci.

FROSINA

Vo, vo, as rason, Clotilda, eis aquò la règla generala, mai i a de gents pauc recomandablas, d'òmes o de fremas que lo bon Dieus lei punisse en li refusen lei jòias de procrear e ei pas lei comtessas de pacotilha que li pòdon quauquaren!

LOLOTA

Pas tant segur, Frosina, belèu qu'ei sa frema Maria-Loisa que non podiá aguer d'enfant, qu'èra coma una feda turja. A, non, disi pas de mau d'ela, ara qu'ei veusa e lo sarà long-temps, èra una esposa simpla, modesta, consciènta de son dever, desirava mai que tot d'aguer una descendéncia, mai vaquí, d'enfant n'aguèron jamai

FROSINA

L'enfant, aquesta personificacion de l'avenir! La nativitat! A qu'aquò ei bèu, ei sacrat: tres fiéus ben galhards valon mai que tres mil vers en aleissandrins, fuguèsson en provençau e se eu a pas agut descèndents, eu solet ne'n porta la responsabilitat. Cantava una chata de Provença, mai de tota sa vida n'a pas pogut n'engendrar una.

LOLOTA

Frosina, un còp de mai, te lasses emportar per teus idèias, coma lo vent terrau sosleva la pòussa e ieu te disi que n'a agut fach una, de chata, mai que malurosament moriguèt à la neissènça, èra dins leis annadas mil uech cents seissanta e aquela nena èra pas destinada a l'abandon, lo paire aviá pas cercat d'escampa, aviá ja cercat una baila per li donar la tetada e financierament li auriá assegurat son avenir.

FROSINA

O belèu, aquò ei de contes de mestre Arnaud, de racontar de basaruèta.

LOU PAPET

Non, aquò ei verai, ieu, l'ai coneiguda, aquela filha qu'aviá engrossada, li disián Maria Rosa, èra polida que non sai e coma se ditz portava sa verquiera au front, a sortiá pas d'una familha de gents dau gros grum, èran de paisanàs, de pacolins, ei pas per dire, e à son paire sabetz pas quent escais-nom li avián balhat? E ben li disián *lo mòti*, qu'aquò ei pas un compliment qu'èra galanta, aquela chatona! Ieu pereu li corriáu après, mai, coma d'abituda, eis eu qu'a agut ganhat lei jòias!

FROSINA

Papà, un pauc de tenguda, que li a aqui ta felena Clotilda, qu'eis encara innocent.

CLOTILDA

Innocenta ieu? Siegues franca, tantina, diga lo clar e net, que siáu una nèci, qu'ai ren qu'un drech dins la vida, de me taisar, que totis decidetz per ieu e que dins aquel ostau la china ei ben mièlhs tratada que ieu. (*sengluta*)

LOLOTA

Clotilda, taisa-te, senon vau anar cercar ton paire que, eu, sas, suporta pas que t'encanhes per ren e sas que... eu a la man lorda!

FROSINA

Calma-te ma neboda, vene amé ieu.

(*a Lolota*)

Cresi que vau mai prevenir que garir, vau assajar de l'apasimar senon s'encanharà mai, vendrà furiosa e aurem de crénher per lei belòias que i a dins aquel ostau.

(*sorte amé Clotilda que sengluta*)

LOLOTA

Mon Dieu, qu'aquela pichòta ei sensibla, sai pas de cu ten aquò...

SCENA IV

LO PAPET, LOLOTA

LO PAPET

Lolota, ma filha, sigues brava, vos ben m'adurre l'escupidor, que tant riscariáu de m'estofar.

(*sa filha li adus l'engienh e eu, escupisse dedins*)

LOLOTA

Petard, papà, ei pas d'escupanha que fas, ei ben pus marrit...

LO PAPET

Marrit, marrit, non! Ço qu'ai fach e be, un gros escaravai... pasmai.. cresi que devi èstre tuberculós.

LOLOTA

Anem, papà, a ton iatge quatre vint cinc ans, s'ères estat tuberculós, fariá lònq-temps que sariás moart.

LO PAPET

Eis egau, mai belèu ailamont dins un sanatorion, amé de polideis infirmieras, sariáu mièlhs qu'aici dins la familha...

SCENA V

LO PAPET, LOLOTA, FROSINA

LOLOTA

Alor, Frosina, ma filha l'as calmada? A fenit de plorinejar per ren? Ei passada la chavana? A pas tròp fach d'estampèu? A ren romput?

FROSINA

Belèu, pa'ncara. Ço que te pòdi dire, ara s'ei tranquilizada, e aquò vòu pas dire qu'a passat la chavana, pòu èstre la calama avans la tempesta... Ah! ta filha se ne li fau pas fisar.. tant, lo coquin de Dieu l'aganta e manda au sou e esclapa tot ço qu'ei à sa portada.

LOLOTA

Ne'n sabi quauquaren, l'autre jorn qu'eriam a taula, tot en un còp s'es encanhada e, per mostrar qu'aviá rason que l'agarrissí de lònga, m'aguèt romput lo grand platàs dau rostit e lo viratrocha que nos veniá de la maire grand

FROSINA

Ei per aquò quand vesi aqui aqueu polit vas de la manufactura de Sèvres qu'a una gròssa valor, me disi que aquí ei belèu pas a sa plaça... Té, Lolota, regarda ço qu'ai trovat dins sa cambra.

LOLOTA

Nerta, un libre qu'a escrich lo poeta.

LO PAPET

Aqueu qu'a pas agut lo mendre sucès.

FROSINA

Avisa-te d'una, Lolota, lo libre èi dubèrt a la paja 43.

LOLOTA

E be, vo, ei aquò, paja 43 ei la tresena partida dau poema.

FROSINA

E veses pas a cu a dedicaçat aqueu tros de poema?

LOLOTA

Ai, à dòna Andriana.. e alòr, de que i a que t'escalustra?

FROSINA

Aquela dòna Andriano ei mai estada una de sei mestressas, un polit perdigau, fòrça pus joina. Aquela dòna s'èra maridada en 1869 amé un òme prenomat Andrian, e lo paure en aguèt tombat d'un chivau èra restat puei paralisat e pardi, eu qu'èra totjorn a l'agachon, aviá quasiment pres sa plaça... que son marit, lo paure, podiá plus brantar e eu, s'èra pas geinat, bota! A, d'aquela dòna Andriana, que son pichòt nom èra Adèla... e eu vague de la batejar Dòna Andriana, qué crenta! Pas pron d'enganar son esposa, se trufava encara de l'òme endecat que fasiá coguiu!

LOLOTA

Frosina..., mostra-me-lo, aqueu libre. Anèm, siás foarta, tu, amé tei supausicions.. té, que vesi ieu de marcat en promiera paja? Que lo poema ei dedicaçat a sa molher, e puei, totei lei capitols son

decicaçats a de dònas entre eli, la reina de Romania...

FROSINA

Empacha pas que es un fet averat, qu'aquela que li disián Adèla es estada sa mestressa e aquò ei verai, que lo teni de Misé Tartugueta e sas que en ela te li pòs fisar, ditz jamai de messòrgas, d'aquela fèsta a-n Arle qu'aviá mandat son esposa durmir encò d'amics, enterin qu'aviá logat una cambra a l'Hòtel Pinus per passar la nuech amé Dona Andriano... Te rendes compte, Lolota, entanterin son marit paralisat dins un fautuèlh, coma papet...

LOLOTA

Vo, mai eu assistava pas a la scena!

LO PAPET

Frosina, taisa-te, amé tei sornetas, me fatigues, veses pas que dins aqueu fautuèlh siáu coma paralisat, tusissi que se pòu pas mai, escupissi la mitat dei pormons, siáu aclapat de febre, fau gin gin e tu, me parles d'un temps que lo poeta provençau e ieu eriam totis dos vivents, que Lamartine aviá proclamat qu'èra lo pus grand de totis e que ieu, pecaire, dona Andriana, la comtessa e leis autrei jamai aurián vougut de ieu, perquè de ma vida ai jamai ren escrich de bèu, de poetic, d'imperissable, ai soncament redigit de reconeissénças de deutes e de contrats de notari e aquò fai que siam vengut riches, que siáu totjorn vivènt, pichon piu piu totjorn viu, mai eu l'ome celebre dins sa caissa de moart e ieu impoutènt dins aqueu putan de fautuèlh, aquò ei parier, valem pas gaire mièus l'un que l'autre....

FROSINA

Sai pas se tant s'excitar, aquò li fai de ben amé sa peremoniá...

LOLOTA

Mai Frosina, fai atencion, qu'ei vièlh, que comença de repepiar e tu, que sembles l'ange estermiator amé ta condemnacion deis infidelitats conjugalas d'aqueu que ven de morir, belèu que fariam mièlhs de l'onorar, coma totis l'onoram, l'òme illustre qu'a jamai vogut quitar son vilatge e de se sovenir de sa bontat, de sa bonomia, de sa generositat, de sa simplicitat e subretot deis obras immortalas qu'a escrichas...

FROSINA

Lolota, lo fet que ieu aguèsse agut un marit modèla trop lèu despareigut me dona de drechs, que ieu pòdi jutjar deis autres e dei pecats qu'an comés...

LOLOTA

Un òme o una frema que mòre, que jamai plus lei reveirem vivent, e ben per aquelei que reston e que l'an amat, un pau d'ipocrisia fai pas de mau, vau mai fénher e entonar lo cant dei regrets, qu'èra un bon jan, un qu'agradava en totis, lo pus grand poeta de l'istòria de l'umanitat e ei preferable d'oblidar totei sei defectes e sei feblesas umanas...

FROSINA

Coma tu qu'oblides que ton òme passa mai de temps defòra a bambanejar que dins son burèu de trabalh.... e coma aquò, un bèu jorn, pòs me crèire, totei lei richessas que ton paire a agut acumulats s'enanaràn a la valdraga..

(s'entende "Hòu de l'ostau" e Lolota vai durbir)

SCENA VI

LEI METEIS, ESCOLASTICA NORINA,

NORINA

Se siam pensat qu'anaretz a la glèisa.

ESCOLASTICA

Alòr se siam dich que porriam faire un tròç dau camin ensems.

FROSINA

Es una bòna idèia, Escolastica, que restam trop sovènt de se vèire.

LOLOTA

E tu, Norina, dempuei que se siam plus vist, coma vas?

NORINA

Vau ben, Lolota, mai pecaire, ei lo paure Frederi, qu'auriá degut faire un pauc mai entencion avans d'anar defòra tèsta nuda

ESOLASTICA

Au mes de març, aquò perdona pas!

NORINA

Era una bòna persona e puei amava ben lei bèstias, coma ieu... as pas remarcat ço qu'an agut escultat dessus lo tombèu que s'ei fach bastir dins lo cementeri, ailà onte l'acompanharem tot-ara?

LOLOTA

Si, doas polidei filhas de Provença dins de medalhons...

NORINA

Vo, mai dessota?

LOLOTA

Dessota? Li a ren, de fuelhas de lambrusca.

NORINA

Mai non, i a leis esculturas de sei dos chins Pan-Panet e Pan-Perdut, qu'èron sei preferats que lei barjolava coma s'èron seis enfants! A ne'n es estat un, de brave óme!

ESCOLASTICA

E ieu, Frosina, regreti d'èstre nascuda en 1855, quatre ans avans la parucion de son poema epic.

FROSINA

E s'ères nascuda après, de que i aurià chanjat?

ESCOLASTICA

Aurià chanjat, aurià chanjat que m'apelariáu pas Escolastica e que mei parents m'aurián batejada Mirelha, coma aquò eis agut arribat à la filha Girard de Sant-Romieg de Provença que fuguèt la promiera a portar aqueu prenom qu'avans degun coneissiá e que desempuei de desenas de milieràs de filhas son ansin nomadas dins lo monde....

LOLOTA

Ei verai, aquò, ma paura maire me disiá que Mirelha èra un pichot nom de fantasiá qu'èra pas dins lo calendier, que de son temps auriá pas agut un capelan que dins sa glèisa auriá aajat batejar una filha Mirèio, e aqueu prenom veniá d'una cançon populària que se cantava a passat temps per carriera *Mirelha, meis amors...*

SCENA VII

LEI METEIS, CLOTILDA

CLOTILDA (*arriba pron encanhada*)

Ei pas de crèire que me voguessiatz tot interdire a ieu e vautres, digatz me un pauc, lo coneissetz ben aqueu cementeri? Li anatz de fes que i a vos reculhir sus la tomba de nòstra familha?

FROSINA

Segur li anèm subretot per Totsants e portèm de garba de flors.

CLOTILDA

E belèu qu'avetz pas remarcat au bèu mitan aqueu mausolèu, que sembla coma doas gotas d'aiga au pavalhon de la reina Joana?

LOLOTA

Faudriá èstre avugla per pas l'aguer vist!

CLOTILDA

E sabetz cu ei que lo faguèt bastir en 1907?

FROSINA

Segur que lo sabèm: es aqueu que tot-ara li sarà sepelit dedins!

CLOTILDA

Set ans de temps aurà restat vuege qu'esperava son òste, set ans la chifra sacrada! set ans sensa degun dedins! e vos lo demandi en totis vautres que siatz aqui que li meton dedins l'òme qu'a rendut son vilatge celebre e coneigut dins lo mond entier, l'avetz amirat, lo monument funerària, avetz legit leis vers que li son escrincelats dessùs, parai? E leis imatges que encara ei pus aisat de leis alucar... e de que i a, d'un costat dins un medalhon una Mirèio, l'eroïna immortala e de l'autre costat una arlatenca, vestida coma ieu que s'èra vivènta, li auriá faugut doas oras per s'atrencar e segur qu'aurà faugut de jornadas per la ciselar dins la pèira... E vautres vodriatz que m'abilhèssi de negre, coma una gralha o un corpatàs per anar a-n-aquela fèsta mortuari, vodriatz que faguèssi parier coma leis autre, vodriatz que.....

LOLOTA

Volèm ren, volèm que te taises, e ne'n volèm pas mai!

FROSINA

Non pas de pantaiar de fèstas virginencas e de fadariás, te doni un consèu, frequenta un pauc mai la glèisa, a la messa de sieis oras cade matin e tot aqueu fum de tèsta te passarà, a, an ben rason, lei vièlhs quand dison *d'onte dèu sortir lo lum, soarte lo fum....*

LOLOTA

Rientra de sueita dins ta cambra e vai te chanjar....

CLOTILDA

Non, vòli pas

FROSINA

Per un còp, escota la mamà, senon dirai au papà d'intervenir...

CLOTILDA (*pren lo vase*)

Vos disi non, non e non, ieu ai ma pròpi volontat e se me comandatz encar'un còp, mandí lo vas au sòu.

LOLOTA

Lo vas ded Sèvres, malur, se nos l'esclapa, Frosina, teisem-se.

(*lei doas fremas se taison, que vòlon pas que Clotilda esclape lo vas*)

LO PAPET

Roson, una filha dèu èstre obeïssenta e escotar ço que li dison sei parents.

CLOTILDA

E ben, l'avetz vogut

(*manda lo vas au sòu e dins lo vas esclapat tomba un paqueton de letras. Totis regardon un moment lo fais de letras*)

LOLOTA (*que ne'n pren una, doas, puei tres*)

Té, ei curiéu, totis son adreçadas a ton òme, Frosina...

CLOTILDA (*que soarte una letra de l'envelòpa e la legisse*)

Mon Lèon cheri, vo, eis ansin que comença... dempuei que l'autra setmana se quiteriam après d'oras inoblidablas passadas dins la feniera....

LOLOTA (*que ne pren una outra*)

Lèon, amor de ma vida.... e a la fin, deixa me encar'n pauc te baisar de ma boca ardenta... e ei signat Margarida....

LO PAPET

E be, aqueu de còp, l'auriáu jamai creseigut que mon fiu Leon, l'ainat de la familha qu'ailàs nos a quitat trop lèu aguèsse capitat ço que maugrat totei meis esfòrçs ieu ai jamai pogut faire: trompar ma frema...

* * *

ACTE II

Aquí reprendrem l'acte IV tragic de “*La segoundo vido de Mirèio*” publicada ais edicions *Prouvènço d'aro* l'an 2010 :

L'accion se debana au mes d'avost 1914.

Mirèio qu'ei pas moarta ai Santas a esposat Vincens, an agut quatre enfants: tres filhas amé un dròlle Ausiàs qu'a abraçat la carrièra deis armas.

La guèrra de quatorze ven tot just d'esclatar.

Mirèio charra tranquila amé Clemènça, amiga d'enfança, mai fai tres setmanas qu'a pas agut de novèlas de son dròlle sordat.

Leis aliats an perdut la batalha de la Somme e lo CQG, lei Provençaus e lei langadocians que compauson lo IVen cors d'armada son renduts responsables d'aquela derrota de son tratats de petachós.

Arriba un capitani d'Eiraga, amic d'Ausiàs e li adus un messatge de son enfant.

Per mostrar qu'ei pas un covard, Ausiàs a quitat lei burèus dau menisteri de la guèrra per montar en promiera linha. A-n-aqueu moment arriba lo conse amé un telegrama....

EPILOG

*La scena representa lo cementeri de Malhana,
dins lo fons lo monument dei moarts de la comuna progetat en majestat*

SCENA I

LO CONSE

Monte ei lo gardi? A l'ora que siam, deurriá èstre aqui, que li ai pasmens demandat de venir d'ora. Entendetz coma cridon aquelei femnas? Ei donc verai ço que m'an agut dich? Per l'inauguracion dau monuments dei moarts, vòlon faire un escandala, vòlon empachar la ceremoniá a tota fòrça e lo sot-prefet que deu venir, an parlat de lo negar dins lo Ròse... Ai jamai agut vist de fremas tant eicitadas, son coma embriagadas... Crenhi lo pire. E lo garda qu'ei pancara arribat! Ieu tot solet davant una tropelada de femèus enebriadas!

(tot en un còp s'arreston lei cridadissas)

Ausisse plus ren... un silenci mortau... coma leis aucèus que se taisson avans la chavana o ben pus marrit encara davant un esclissi de solèu... es una revirada dau destin... dins un jorn gloriós coma vuei onte inaugurem un monument que rapelarà ei generacions futuras qu'avèm combatut per la patz, qu'aquela guèrra es estada tròp orribla per que n'i aguèsse una altra, e que sarà *la der des ders*, aquò deurriá pas èstre! Totei lei comunas de Provença son monument l'an inaugurat au son dei flaütas e dei tamborins e li auriá ren que dins la mieuna qu'aquò se passariá mau? Non, a-n-aquò, li vòli pas creire...

SCENA II

LO GARDI, LO CONSE

LO GARDI

Finalament, ai poscut passar a través d'aquela baranha de fremas abrasamadas que volián m'empachar de vos rejonher, mai, mossur lo maire, de qu'eis aquò, tot aqueu rambalh? Ieu, li compreni ren!

LO CONSE

Aqueu monument au coar dau cementèri li agrada pas, son totis enrabiadas e faràn tot per lo destrurre. Diga me un pauc, tu qu'ai nomat gardi maugrat ton atge, mai totei lei joines qu'aurián poscut ocupar la plaça, té, ve, sei noms son marcats ailà sus lo monument. Tu qu'as l'experiéncia d'un militari capitani d'abilhament, davant totei aquelei fremas encanhadas, que fau que fague?
(*s'entendon de luenh de cridadissas de femnas que reprenon*)

LO GARDI

Sas, ieu coma militari, ai subretot l'esperiéncia deis òmes, encara que dins lo servici de l'abilhament ais armadas avèm un pichòt costat feminin. Mai a dire verai, sabe pas. Demandarem au sot-prefet d'Arle tot-ara quand vendrà....

LO CONSE

Mai, malurós, sarà tròp tard, aquela revòuta dei cotilhons qu'avèm pas sachut empachar... farai lo ridicule, se trufaràn de ieu.

LO GARDI

Ieu cresi, mossur lo mèro, que se li aguèsson donat lo drech de vòta, coma n'i a de sufragetas que lo reclamon, aquelei fremas sarián pas tan furiosas qu'aurián agut un òsse a rosigar...

LO CONSE

La question ei pas aquí, la question ei coma fèm per li barrar lo pas? Tu que siás militari..

LO GARDI

Ieu que siáu militari, ieu que siáu capitani, vesi qu'una solucion radicala, prenèm de fusius, de Chassepot o de Mauser, e se refuson de se plegar a nostreis òrdres de restar foara dau cementeri, li tiram dessùs ...

LO CONSE

Li tirar dessùs? Mai, malurós, li penses pas! Ara fai tres ans que la guèrra ei fenida!

LO GARDI

Aquò ei la teoria, aquela qu'aprenèm a l'escòla de guèrra. Remarcatz que ieu d'escòla de guèrra o d'autra, n'ai gis agut fach, a pron pena ai agut lo certificat d'estùdis, mai aquò lo sabi d'esperiéncia, Malurosament, aquò eis impossible.

LO CONSE

E perquè?

LO GARDI

Perqué siam que dos e que de fusius de guèrra n'avèm gis, avèm ren que de fusius de caça amé de plomb de quatre per lei lebres e de plomb de vuech per lei tordres e puei, faudriá que li aguèsse au

mens una escoada de sordats.

LO CONSE

E alòr, gardi, coma fèm?

LO GARDI

Fèm ren o puslèu, assajem de lei rasonar, que diable, son de fremas e pas de tiralhurs senegalés...

(*lei brams e lei cridadissas aumenton*)

Tarzaràn gaire d'arribar!

LO CONSE

Ai trobat, demandarai a chascuna d'eli perchè refuson que i ague aqueu monument dins lo cementeri. Anèm, aquò ei sensa coa ni tèsta e aquelei fremas van a l'enrevès de totei leis abitants de nòstre país que eli son ravits d'inaugurar aqueleis obratges de memòria collectiva e s'an de bonei rasons per que siegue desplaçat, que lo metessiam fòra lo cementeri o ben que siegue desmolit, leis escotarai.. sarà desrocassat

LO GARDI

E ne'n farem un autre..

LO CONSE

Ah, non, aquò costariá tròp car! Mai, s'un còp son totis d'acòrd entre eli, vesi pas perchè leis escotariáu pas..

LO GARDI

Aquí, capèu, mossur lo *maire*, avètz trobat la solucion, restarà monte ei dòumaci jamai aquelei fremas se metràn d'acord entre eli! Que vengon!

LO CONSE

Vai li dire aquò, gardi, que lo conse ei lest a leis escotar e a faire ço que vòlon, mai avans que diguèsson totis publicament e davant ieu perchè lo vòlon escafar de la surfàci dau cementeri.

LO GARDI

Li vau.

SCENA III

LO CONSE solet

Aquelei dònas son frustradas, qu'auriam degut li donar lo drech de vòta après aquesta guèrra, coma aquò enviscadas dins lei juòcs de la politique auriàn sachut ço qu'ei de faire bastir un monument, amé totei lei papassariás, amé totei lei mestieraus que aumenton son pretz-fach quand trabalhon per una colectivitat e dins un vilatge, diga me un pauc, ei pas simple, de voguer contentar tot lo monde, s'un còp entreprenes quauquaren.. e puei, perchè se planhon, contrariament à totei mei colègas, ieu, per lo bastir aqueu monument, ai fach apel à una frema: Odile de Pierrefeu, dèu pas n'i aguer abòrd d'escultriça qu'auràn escultat d'edificis coma aqueu. Un esplendide monument flame nòu, que me lo vòlon derrabar! e puei de qué qu'ai fach marcat dessùs? Un *in memoriam* dins la lenga dau país... *à la memòri di maianen mort sus lou prat-bataié 1914-1918 en souveni pietadous e reconeissènt*. Alòr qu'aquelei femèus me ne'n vouguèsson tant, aquò lo compreni pas. mai entendi plus ren...

Sarián rientrada a seis ostaus? Non, son aquí qu'arribon totis en raça... es ara que me faudrà jugar fin...

SCENA III

LO CONSE, LO GARDI, FROSINA, ROSON, LOLOTA, CLEMENÇA, MIREIO

LO GARDI

Mossur lo maire, lei ai totis facha venir e vos passi la paraula...

LO CONSE

Ieu, meidamas, siáu de vòstre costat, trop vièlh per anar sus lei camps de batalha, siáu restat amé vautres tot lo temps qu'aurà durat la guèrra e ai pèrreu la confiança deis òmes qu'après la victòria m'an reelegit conse de la comuna e me pensi que pendent quatre longueis annadas aqueleis òmes qu'èron pas a l'ostau leis avetz agut remplaçat amé una eficacitat, un gaubi en quau rendi omenatge. M'an agut dich qu'aqueu monument dei moarts vos agrada pas.

LEI FREMAS

Non, nos agrada pas, ei pas bèu, vau ren dire dins lo cementeri es coma un tacèu sus una camba de boasc!

LO CONSE

Lo voletz suprimir o dau mens desplaçar foara dau cementèri?

LEI FREMAS

Vo, dedins ei pas sa plaça, empacha de passar dins l'alèia, es pus aut que totei leis autrei tombas.. suprimen lo, trasportem lo sus la rota de Graveson o de Sant-Romieg, modifiquem-lo.

LO CONSE

E ben, ieu vos vòli ben vos escotar, que me diguessiatz una à cha una quentei son lei rasons perque voletz suprimir, desplaçar o modificar aqueu mounument funerari..

LEI FREMAS

Ieu, per de rasons religiosas, per ieu, ei pas bèu, ei l'arlatenca que deurriá estre sus lo pedestau m'agrada pas, es una orror, ei pas bèu, es una crenta, una vergonha... etc

LO CONSE

Hòu, Hòu, daise pas, totis ensems gardi, metetz un pauc d'ordre aquí dedins e que chascuna d'eli vengue adereng dire la sieuna

LO GARDI *(que s'interpauza e fai sortir lei fremas una cha una de la molonada e li dona la paraula)*

Coma s'èra per un monument, ai bricolejat aqueu pedestau e vos demandarai de montar dessus, s'un còp voletz prene la paraula. Vo, a tu Frosina de començar...

FROSINA

Ieu, mossur lo maire, avans tota causa, vos demandarai de foarabandir dau cementeri lo tombèu d'aquela comtessa nascuda a Brussellas e aguent viscut a Paris qu'a menat la vidassa, una eisistènça de pecadoira qu'es una crenta. E a jamai abitat dins la comuna am'aquò sa fortuna...

LO CONSE (*que la còpa*)

Frosina, aquí, cauquem foara l'iera, ei pas la question, digatz me soncament perquè voletz pas d'aqueu monument dei moarts dins lo cementeri.

FROSINA

Lo vòli pas perquè d'aquelei cincanta cinc noms que li a de marcat sus lo marbre, n'i a pas un solet que siegue enterrat dins nostre cementeri, ei pas segur meme que leis aguèsson enterrat crestianament e foarça sordats jaison monte son estats tuats, aclapats sota tèrra, que siegue a Verdun, dins la Somme, ei Dardanelas, dins totei lei rodols onte s'es agut combatut e lo jorn dau jutjament generau, que ressuscitaràn, e ben, lo podran pas faire aici, que son còrs e seis oasses repauson ailalin dins de país perduts. Dins de talas condicions, la dòutrina de la glèisa ei formala, de monuments monte an perit, edificatz ne'n tant que voletz, mai aici a Malhana, non! Es de paganisme e ben pus marrit encara una eresia.. per quant a la tomba de la comtessa de Moole...

LO CONSE

Vo,vo ai compres, Frosina, gardi, a una outra...

LO GARDI

Clotilda, la pus joièna de totis...

CLOTILDA

Ieu, me geina pas que lo monument siegue en plen mitan dau cementeri, mai ço que m'agrada pas e que lo pòdi pas acceptar ei lei personatges. Auriam de chanjar tot aquò e lèu! Coma aqueleis estatuas son estadas escultadas per una frema, aquela Odila de Peirarue..

LO CONSE

Non, Odila de Peirafuec, de vièlha noblessa provençala.

CLOTILDA

E aquela Odila de Pèiramala me comprendrà. Li an fach metre lo sordat, lo pelòs sus lo pedestau, e aquò ei pas admissible, ei la Mirèio, l'arlatenca qu'auriá degut aguer aquela plaça e dèu estre lo sordat a sei pès que li poarge la corona de lausier. Enfin, dins aqueu conflic, de sordats n'i a agut de milions, dei moarts, dei blessats e dei survivents, e de Mirèio n'i a ren qu'una e li siam redevabla de la promiera plaça. Mossur lo *maire*, fasetz revenir aquela Odila de Pèiramoala, que reprenque son obratge e que l'Arлатenca siegue en aut a la cima e lo sordat en posicion inferiora, a sei pès.

(totei lei fès qu'a escaurranhat lo nom d'Odila de Pèirafuec, es estada rectificada per lo conse)

LO GARDI

Ara ven a tu Clemença.

CLEMENÇA

Frosina a rason, de totei aquelei malhanencs moarts per la patria, n'i a pas un solet que son cors macat jai dins lo cementeri, ieu prepausi d'escultar sus lo pedestau non pas un sordat, mai un castèu coronat de merlets e puei d'escafar totei aquelei noms de pacans e de lei remplaçar per de noms de reis, de princes e d'emperors, passa-temps, jòia e solàs de l'umanitat tota entiera.

(aquí s'entendon de cridadissas de refus dins lo public).

Passat lei tèrmas dau vilatge, lo nom d'aquelei sordats enterrats alhors que dins aqueu cementèri, degun lei coneis e l'anomat ei la pus marrida dei causas. Aquesta guèrra crudèla a vist lo fin d'un monde, aqueu deis estats governats per de monarquias ereditària, dei pus aut emperaire en jusqu'au pus pichòt: prince, grand duc... parli pas de l'aucèu de nuech, lo dugo. Èron de drech divin, coneiguts de totis, seis amors e sei proessas èron comentats per lo pòble e mantenián la coesion de

la societat. E ara? Pòu la Republica se substituir a-n-aquest mond fabulós? Lo cresi pas, restablissem doncas la preponderància de l'imaginari e marquem sus lo monument tota una tiera de noms que faràn pantallar, d'en primier lo mieu que s'èri estada reina de Provença auriáu fach dei Baus ma capitala, en segond aqueu dau bon rei Reinier e en tres la Reina Joana, encara qu'aguèsse assassinat sei marits, aquò me geina un pauc, lei doas autras reina Joana de Provença un pauc mai pacificas, enfin la reina Pedauca, le reina Ponsirada, lo comte de Tolosa Ramon VI, Esclarmonda, Nerta, lo rei de Prussa, lo rei de Baviera, lo grand duc de Bade, lo tsar de Bulgaria, lo prince de Thurn e Taxis, lo prince de Montenegro, etc, etc. amé lo prince dau Monegue arriberiam facilament a cincanta cinc.

LO CONSE

Hòu, Clemença, onorar nostreis enemies! Li penses pas!

CLEMENÇA

Puei anticipariam l'avenir, ieu me sembla que lei gents saràn lèu alassats dei republicas e de la democracia, per una filha ren vau la perspectiva d'esposar un prince charmant e me sembla que la societat regretarà son aristocracia, mai belèu que la remplaçaràn per quauquaren de nou, d'universau de faussa noblessa que reinventaràn la celebritat

LO GARDI

Ara, Lolota, diga nos un pauc perqué vos pas d'aqueu monument?

LOLOTA

Perqué lo nom de dos de meis enfants son marcats dessus, urosament qu'ai agut pereu doas filhas, tu Roson e ta sòrre que s'ei maridada a Marselha. Aquò ei pas juste que n'i aguèsse que d'òmes de tuiats o de blessats dins lei guèrras e que nautrei lei fremas ne'n foguessiam preservadas, nautrei que siam la mitat de l'umanitat, e perqué nos manca quauquei substàncias agressivas dedins lei cervèlas, avèm abandonat la glòria militari ais òmes. E ben faudriá qu'aquò cambièsse, que nautrei siguessiam a parietat amé leis òmes. M'entendetz ben: la parietat! entanterin, faguèm coma Clemença, anticipem l'avenir, que lo monument siègue ilustrat per una amazòna guerriera en cu un òme vestit coma un couou-terrós poarge una corona e remplacem lo nom deis òmes tombats au champ d'onor per aquelei de sei fremas, de sei sòrres o de sei maires que quatre ans de temps an trabalhat dur a faturar lei tèrras o a fabricar de fusiús e de bombas dins leis usinas.... es pas just que l'eroïsme siègue una especificitat reservada unicament ai mascles....

LO GARDI

A tu, Mirelha.

MIREIO

Ieu, Mirelha, ressuscitada ai Santas gràcia ai progrès de la medecina, maridada en 1859 amé mon calignaire Vincènt que foguèt tuat a la guerra de setanta, veusa per tota la vida que maugrat tot ai abarrit mon fiu unic Ausiàs amé sei tres sòrres e que lo perdèri au mes d'avost 1914, que son nom figura sus aqueu monument, mai que jamai retroberiam son cors dins lei neblas dau Nòrd, e ieu, a fòrça de plorar sariáu venguda coma una estatua, e ailà m'aurián representada vestida a la mòda de nòstre vilatge que porgiriáu la corona de laurier au sordat gloriós, *au poilu*, lo pelós e d'aquò ne siáu un pauc maucorat. Sabetz que se ditz *chin pelós chin urós*. Cresetz vos que son estats urós, ailàlin dins lei trenchadas, devorats per la pevolina, espoutits per leis obus, gafolhant dins lo fangàs? Ne'n dobtí.... me pensi qu'en luòc e plaça d'aqueu monument, dèu ren i aguer, lo neiènt, lo non-res, e aquela dedicaça en provençau *à la memòri di Maianen...* suprimem-la, perqué a supausar que ieu Mirèio aguèssi jamai viscuda que siguèssi estada una projeccion literària vana, estèrila, la memòria dei malhanencs moarts per la patria sariá estada evocada dins la lenga de la republica. Mai siáu tojorn aquí, vièlha, fronsida, marrit troç de femna que trantalha en caminant e pasmens candidata a

l'immortalitat, dins l'ombrum dei segles transitòris, e a dire verai, fin finala, siáu ren qu'un simulacre qu'aurai jamai coneigut lo chafaret deis armas e lo bronziment de la victòria, un simulacre que progetat a de milions d'exemplaris un jorn belèu vendrà pus autentic que la realitat.

LO GARDI

Plus degun vòu prene la paraula? Mossur lo *Maire*, anatz-li.

LO CONSE

Pas besonh d'aguer fach politecnica o l'escòla d'administracion per s'avisar que totis cinc siatz pas d'acòrd entre vautre e que me demandatz de causas contradictòrias. Aquò m'estona pas. Lo monument dei moarts de la comuna de Malhana restarà donc onte l'avèm fach bastir, en plen mitan dau cementeri e tau que l'avèm conçauput. S'aguessiatz vogut un cambiament radicaü, auriatz poscut reclamar un monument antimilitarista coma aqueu d'Aniana dins l'Eraut onte an fach gravar aquelei dos vers en lenga nòstra:

*La guèrra qu'an vogut es la guèrra a la guèrra
Son mòrts per nòstra tèrra e per tota la tèrra...*

mai siáu pas segur qu'aqueu siegue verai. Ancian temps, èra lo bòn Dieu que voliá lei guèrras e aquelei èran fachas per de mercenaris, d'òmes que lei reis e lei senhors pagavon per se batre e morir. Èra lo fracàs dei temborns e dei fifres e lo tron dei fusius e dei bombas e s'enanavon en guèrra sus una musica de Lulli. Mai dempuei una centena d'annadas, vivèm mai o mens en democràcia, un vocable que podriam tradurre dau grec lo poder dau pòble e cu ei lo pòble? Vos lo demandi... mai nautres siam lo pòble, siam lei democratras, lei republicans que l'avèm voguda aquela guèrra, l'avèm santificada en diguent que sariá la darriera e podèm pas se contradire. Se laissez pas enganar per lei blastèmas e lei malediccions. Non, au delai dei mots e de la poesia, aquesta guèrra ei pas estat un marrit pantai, una chaucha-vièlha que se sariá emparada de nòstre cervèlas, es estat una realitat dolorosa, e ei per aquò que totei nòstre compatriòtas qu'an fangassejat e que son moarts dins lei trenchadas an drech que siegue perpetuat sa memòria e qu'en mai d'aqueu, donessiam un sens a son sacrifici. Patriotisme o nacionalisme? Belèu, mai podèm pas se satisfaire d'una tala motivacion. Ieu, cresi que dempuei una cinquantena d'annadas vivèm la fin d'un monde dur, implacable qu'aviá sei constrenchas de subrevida, que podiam pas li anar contra, lo monde tradicionau. Rapelatz vos lo temps quand de quaucun se disiá qu'èra un bòn trabalhair, n'i aviá totjorn un per completar la frasa: doncas, eis un brave òme. Durant de centenas d'annadas avèm viscut a parietat amé la natura que l'avèm polidament transformada, èra patent que sensa la trabalhar de sei mans moririam de fam, oblidessem pas la tenacitat e la pena infinida de nòstre avis, que de lònca an foeigut la tèrra amé l'aissada o lo magau, avans de li estacar lo bestiari, an lichtetat se son atelats a l'araire avans de lo faire tirar per un muòu, an lavorat avans de charruiar e an tot just subreviscut entre de carestia e de famina, pauc a cha pauc an agut conquistat un pauc d'aisança, s'èra format una societat de tradicions e d'enracinament, amé tot plen de relacions umanas emai tot just lo progrès personificat per la machina aviá començat d'aleujar la pena d'aquele raça pacana e pataflòu, tot en un còp aqueleis òmes s'atrobon immergits dins una chavana, un deluvi de ferre e d'acier produchs per l'industria, una incongruècia que lei tuavon, leis estropiavon e leis aclapavon dins aquela tèrra que de sègles de temps avián borrotlada per se noirir. Coma s'eli foguèsson lei vèrmes per leis engreissar e leis endrudir. A sei uelhs, pasmens èra quasiment quauquaren de normau. Èra un adieu per sempre au monde qu'avián coneigut e que l'industria e lo monde modèrne fasián plan-planet disparéisser. Leis optimistas que creson au progrès penson que de guèrra ansinta a l'avenir n'i aurà plus gis. Son persuadits que lo monde avenir sarà pas tant impietados e que gràcia a la machina e a de tecnologies pa'ncara inventadas regnarà la patz e lo ben-èstre sus tèrra e que leis umans vivènt dins l'abondànça saràn urós que non sai, coma jamai dins l'istòria de l'umanitat. Belèu, mai pas segur. Esperem doncas lo sot-prefet e inaugurarem lo monument coma l'avèm fach bastir e coma l'aviam previst

SCENA VI

TOTEI LEI PERSONATGES, LO PAPET

LO PAPET *qu'arriba en cadiera de ròda en declament "Mon toubèu"*.

Acò es la toubò dóu pouèto.
Èro un que faguè de cansoun
Pèr uno bello prouvençalo
Que ié disien Mirèio: soun,

Coume en Camargo li mouissalo,
Escampihado un pau pertout....
Mai éu restavo dins Maiano
E lis ancian dóu terradou
L'an vist treva nostis andano

E pièi un jour diran: « èro un
Que l'avien fach rèi de Prouvènço...
Mai de soun noum li grihet brun
Canton soulet la survivènço!

Enfin, à bout d'esplicacioun,
Diran: — Es lou toubèu d'un mage,
Car d'uno estello à set raïoun
Lou mounumen porto l'image.

FIN

© CIEL d'Oc – Setembre 2017